

Η ευρωπαϊκή πολιτική για την κλιματική αλλαγή και η θέση της Κύπρου

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Η κλιματική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, που σύμφωνα με τις περισσότερες επιστημονικές προβλέψεις θα γίνει αισθητή στις ερχόμενες δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποφασίσει να περιορίσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου - κυριότερο από τα οποία είναι το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂). Στις αρχές του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε μια σειρά νομοθετικών προτάσεων προς την κατεύθυνση αυτή, με κύριο στόχο τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου το έτος 2020 κατά 20% σε σύγκριση με το 1990. Οι προτάσεις αυτές βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση αυτό τον καιρό μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των εθνικών κυβερνήσεων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με στόχο οι σχετικές νομοθετικές διατάξεις να κυρωθούν εντός του 2009.

Το βασικότερο μέτρο πολιτικής προς την κατεύθυνση αυτή είναι το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ). Το σύστημα αυτό αφορά τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε όλες τις ενεργοβόρες βιομηχανικές εγκαταστάσεις της ΕΕ, που είναι υπεύθυνες για τις μισές περίπου από τις συνολικές εκπομπές πανευρωπαϊκά. Σύμφωνα με το ΣΕΔΕ, σε καθεμιά βιομηχανία κατανέμεται ένα ποσό επιτρεπόμενων εκπομπών για καθένα από τα επόμενα 4-5 έτη· αν η βιομηχανία αυτή εκπέμπει μέσα σε κάθε έτος μεγαλύτερες ποσότητες CO₂ από τις επιτρεπόμενες, οφείλει να αγοράσει δικαιώματα για τις επιπλέον εκπομπές από μια πανευρωπαϊκή «αγορά άνθρακα», που λειτουργεί όπως οι άλλες χρηματαγορές. Αν, αντίθετα, οι εκπομπές κάποια χρονιά είναι λιγότερες από τις επιτρεπόμενες, η βιομηχανία μπορεί να πουλήσει το πλεόνασμα εκπομπών της μέσω της ίδιας αγοράς.

Το ΣΕΔΕ ξεκίνησε να λειτουργεί το 2005, και τα περισσότερα δικαιώματα εκπομπών κατανεμήθηκαν από τις ευρωπαϊκές χώρες δωρεάν στις βιομηχανίες τους. Επειδή όμως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου προκαλούν την κλιματική αλλαγή, που θα έχει σοβαρό οικονομικό κόστος, ο οικονομικά αποτελεσματικός τρόπος περιορισμού τους είναι να τεθεί ένας φόρος στις εκπομπές αυτές, που θα είναι ίσος με το οριακό (εξωτερικό) κόστος που προκαλούν οι εκπομπές. Αν οι επιχειρήσεις αγοράζουν από την προαναφερθείσα «αγορά άνθρακα» όλα τα δικαιώματα εκπομπών τους, η τιμή στην οποία τα αγοράζουν είναι ισοδύναμη με έναν «φόρο άνθρακα» που παρέχει την οικονομικά αποτελεσματική λύση.

Σύμφωνα με την τωρινή νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από το 2013 και ύστερα οι ενεργοβόρες βιομηχανίες θα πρέπει να αγοράζουν όλα τα δικαιώματα εκπομπών τους - με πιθανές μεταβατικές εξαιρέσεις για κλάδους που μπορεί να αντιμετωπίσουν προβλήματα ανταγωνιστικότητας. Ειδικά όμως για τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρισμού, η πρόταση είναι όλα να αγοράζουν εξ αρχής το 100% των δικαιωμάτων τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Ε.Ε. συζητείται νομοθετική πρόταση, σύμφωνα με την οποία οι βιομηχανίες παραγωγής ηλεκτρισμού θα πρέπει από το 2013 να αγοράζουν «δικαιώματα» για όλες τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που εκλύουν. Η κυπριακή κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο να ζητήσει παρέκκλιση από την πρόνοια αυτή, επειδή μπορεί να οδηγηθούμε σε αυξήσεις του κόστους του ηλεκτρισμού. Στο παρόν Σχόλιο υπολογίζεται η πιθανή επιβάρυνση που θα υποστούν οι καταναλωτές ηλεκτρισμού το 2013 σε 12% περίπου. Επιπλέον, όμως, αναδεικνύεται το γεγονός ότι τα έσοδα από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπών στις κυπριακές βιομηχανίες θα αποτελούν δημόσια έσοδα της χώρας. Δεδομένου ότι μια παρέκκλιση από την κοινοτική νομοθεσία θα συνιστά επιδότηση του κόστους παραγωγής ηλεκτρισμού, υποστηρίζουμε ότι είναι προτιμότερο να μη ζητηθεί παρέκκλιση· αφενός γιατί στην τιμή θα πρέπει να αντανακλάται και το περιβαλλοντικό κόστος της ηλεκτροπαραγωγής, ώστε να λειτουργεί ως κίνητρο εξοικονόμησης ενέργειας και υιοθέτησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και αφετέρου γιατί τα επιπλέον έσοδα μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικότερα.

Η ευρωπαϊκή πολιτική για την κλιματική αλλαγή και η θέση της Κύπρου

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Η επίδραση στις δαπάνες για ηλεκτρισμό στην Κύπρο

Η προοπτική αγοράς όλων των δικαιωμάτων εκπομπών αντιμετωπίζεται στην Κύπρο με ανησυχία από πολλούς κρατικούς φορείς, καθότι η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου, που παραμένει ο σχεδόν αποκλειστικός παραγωγός ηλεκτρισμού στη χώρα, εξαρτάται για όλη την παραγωγή της από το μαζούτ (ένα καύσιμο υψηλού περιεχομένου σε άνθρακα), ενώ και η ζήτηση για ηλεκτρισμό εξακολουθεί να αυξάνεται έντονα. Δεδομένου ότι η ΑΗΚ βραχυπρόθεσμα δεν έχει περιθώρια να αλλάξει την τεχνολογία των εργοστασίων της, από το 2013 θα πρέπει να πληρώνει ένα υψηλό ποσό ετησίως, αφενός για να αγοράσει τα επιτρεπόμενα δικαιώματα εκπομπών της και αφετέρου για να αγοράσει επιπλέον δικαιώματα, γιατί οι εκπομπές της θα υπερβαίνουν τις επιτρεπόμενες ποσότητες. Έτσι η κυπριακή κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο να ζητήσει στην ΕΕ παρέκκλιση από αυτή την πρόνοια, ώστε τα δικαιώματα να παρέχονται εν μέρει δωρεάν τα πρώτα χρόνια, και σταδιακά η ΑΗΚ μέχρι το 2020 να μεταβεί στο καθεστώς πλήρους αγοράς των δικαιωμάτων της.

Το ποσό με το οποίο ίσως να επιβαρυνθεί η ΑΗΚ δεν μπορεί να προσδιοριστεί σήμερα επακριβώς, γιατί εξαρτάται από την τιμή του CO₂ στην αγορά άνθρακα κατά τη στιγμή που θα πρέπει να αγοραστούν τα δικαιώματα. Με πιθανή τιμή 20-25 Ευρώ ανά τόνο CO₂, το ποσό μπορεί να πλησιάσει τα 100 εκ. Ευρώ – κάτι που αναφέρθηκε και από λειτουργούς της κυβέρνησης και της ΑΗΚ σε πρόσφατη συνεδρία της Βουλής. Αν το ποσό αυτό μετακυλιστεί εξ ολοκλήρου στους καταναλωτές, ποια θα είναι η επίπτωση;

Για να δώσουμε μια ρεαλιστική απάντηση, θα πρέπει: α) να λάβουμε υπόψη την πιθανή αύξηση στην κατανάλωση ηλεκτρισμού μέχρι το 2013, β) να υποθέσουμε την πιθανή λιανική τιμή του ηλεκτρισμού το 2013 και γ) να συγκρίνουμε τα διάφορα ποσά στο ίδιο έτος βάσης, δηλαδή είτε αποπληθωρισμένα στο έτος 2007 είτε πληθωρισμένα στο έτος 2013. Ο Πίνακας 1 δείχνει τους σχετικούς υπολογισμούς. Τα στοιχεία για το έτος 2007 προέρχονται από τη Στατιστική Υπηρεσία, ενώ οι προβλέψεις της κατανάλωσης και της τιμής του ηλεκτρισμού για το 2013 προέρχονται από ανάλυση που έγινε πρόσφατα στο ΚΟΕ¹.

Πίνακας 1: Επίδραση στις δαπάνες για ηλεκτρισμό λόγω αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών 100 εκ. Ευρώ από την ΑΗΚ

	Τομείς κατανάλωσης				Σύνολο
	Οικιακός	Βιομηχανία	Γεωργία	Εμπορικός	
Κατανάλωση ηλεκτρισμού, 2007 (GWh)	1607	700	137	1854	4298
Κατανάλωση ηλεκτρισμού, 2013 (GWh)	2160	842	168	2405	5576
Λιανική τιμή ηλεκτρισμού, 2007 (€cents'2007 / kWh)	12,75	11,46	11,67	13,25	
Λιανική τιμή ηλεκτρισμού, 2013 (€cents'2007 / kWh)	12,53	11,25	11,46	13,04	
Δαπάνες για ηλεκτρισμό, 2007 (Μ€'2007)	204,8	80,2	16,0	245,6	546,7
Δαπάνες για ηλεκτρισμό, 2013 (Μ€'2007)	270,7	94,8	19,3	313,5	698,3
Δαπάνες για ηλεκτρισμό, 2013 (Μ€'2013)	324,8	113,8	23,2	376,3	838,0
Επιπλέον δαπάνη για δικαιώματα CO ₂ (Μ€'2013)					100,0
Μέση αύξηση δαπανών για ηλεκτρισμό					11,9%

Σημειώσεις: kWh: κιλοβατώρες · GWh: εκατομμύρια κιλοβατώρες · Μ€: εκατομμύρια Ευρώ

Με βάση τον Πίνακα 1, αν ολόκληρη η επιπλέον δαπάνη για αγορά δικαιωμάτων εκπομπών μετακυλιστεί ομοιόμορφα σε όλους τους καταναλωτές ηλεκτρισμού, προκύπτει μέση επιβάρυνση περίπου 12%. Η επιβάρυνση αυτή θα αντιστοιχεί σε 39 εκ. Ευρώ για τους οικιακούς καταναλωτές ή, με βάση τις δημογραφικές προβλέψεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, 134 Ευρώ ανά νοικοκυριό – σε τιμές του 2013.

Για να υπάρχει ένα μέτρο σύγκρισης, ο Πίνακας 2 παραθέτει τη μέση ετήσια μεταβολή στη λιανική τιμή του ηλεκτρισμού από το 1995 μέχρι σήμερα. Φαίνεται καθαρά ότι αυξήσεις της ίδιας τάξης έχουν ξανασημειωθεί στο πρόσφατο παρελθόν, ενώ επίσης και η αντίστοιχη αύξηση στις διατιμήσεις της ΑΗΚ κατά το τελευταίο δωδεκάμηνο ήταν συγκρίσιμη. Αυτό δεν σημαίνει ότι μια αύξηση 12% θα είναι χωρίς συνέπειες, αλλά πάντως δεν είναι και πρωτοφανής.

¹ Ζαχαριάδης Θ., «Μακροχρόνια πρόβλεψη της κατανάλωσης ηλεκτρισμού στην Κύπρο: Η επίδραση των κλιματικών αλλαγών», Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 04-08, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Οκτώβριος 2008. <http://www.new.ucy.ac.cy/data/ecorece/DOP04-08.pdf>

Η ευρωπαϊκή πολιτική για την κλιματική αλλαγή και η θέση της Κύπρου

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Οι δαπάνες της ΑΗΚ θα αποτελούν δημόσια έσοδα

Δεν πρέπει, ωστόσο, να μας διαφεύγει μια πολύ σημαντική διαφορά ανάμεσα στις παλαιότερες αυξήσεις των τιμών και στη μελλοντική επιβάρυνση του κόστους της ηλεκτροπαραγωγής λόγω αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών: Οι μέχρι σήμερα μεταβολές στις τιμές οφείλονταν κυρίως σε αυξομειώσεις των διεθνών τιμών του πετρελαίου - και άρα του κόστους του καυσίμου που χρησιμοποιεί η ΑΗΚ· οι επιπλέον δαπάνες έφευγαν στο εξωτερικό, για την πληρωμή των παραγωγών και των προμηθευτών πετρελαίου. Όμως, στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ, τα έσοδα από την αγορά δικαιωμάτων εκπομπών των βιομηχανιών μιας χώρας θα μεταφέρονται στη χώρα αυτή, δηλαδή τα 100 εκ. Ευρώ που προαναφέρθηκαν θα αποτελούν εθνικά έσοδα². Κατά συνέπεια, το ερώτημα κατά πόσο θα ζητηθεί παρέκκλιση για λογαριασμό της ΑΗΚ ανάγεται στο ερώτημα ποιος θα πληρώσει τις εκπομπές της ΑΗΚ μετά το 2013: είτε κατά 100% η ΑΗΚ, είτε ένα μέρος η ΑΗΚ και ένα μέρος το κράτος.

Σύμφωνα με μία άποψη, η επιδότηση του κόστους παραγωγής της ΑΗΚ δικαιολογείται γιατί οι αυξήσεις στις διατιμήσεις λόγω δικαιωμάτων εκπομπών θα αυξήσουν αισθητά τις δαπάνες των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για ηλεκτρισμό, με αρνητικά αποτελέσματα για τα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα λόγω πληθωριστικών πιέσεων. Μήπως όμως θα ήταν προτιμότερο να μην επιδοτείται η ηλεκτροπαραγωγή και με τα έσοδα αυτά να εξυπηρετούνται πιο αποτελεσματικά τα φτωχά εισοδήματα ή και γενικότεροι οικονομικοί στόχοι;

Ας δούμε ένα υποθετικό παράδειγμα. Το Διάγραμμα 1 δείχνει πώς μεταβάλλεται η δαπάνη των νοικοκυριών για ηλεκτρισμό ανάλογα με το εισόδημά τους.³ Είναι φανερό ότι τα φτωχά νοικοκυριά ξοδεύουν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους για ηλεκτρισμό. Έτσι, μια αύξηση στην τιμή του ηλεκτρισμού θα τα επιβαρύνει δυσανάλογα. Ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση αποφασίζει το 2013 να επιστρέψει στα νοικοκυριά τα έσοδα από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπών στην ΑΗΚ, και μάλιστα με ένα ενιαίο ποσό 134 Ευρώ ανά νοικοκυριό όπως προαναφέρθηκε. Για τα μικρά και μεσαία εισοδήματα, αυτό το ποσό θα υπερκαλύψει το επιπλέον κόστος που αντιμετωπίζουν λόγω ακριβότερης τιμής του ηλεκτρισμού, οδηγώντας έτσι και σε μια μικρή αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελός τους.

Υπάρχουν ασφαλώς και πολλοί άλλοι τρόποι για να αξιοποιηθούν τα επιπλέον δημόσια έσοδα που θα προκύψουν από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπών CO₂. Για παράδειγμα, μια πανευρωπαϊκή μελέτη προβλέπει ότι το κόστος για την επίτευξη των μειώσεων εκπομπών μπορεί σχεδόν να εκμηδενιστεί αν τα έσοδα από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπών επιστραφούν στους καταναλωτές ως απευθείας ποσά ή διατεθούν για να μειωθεί το κόστος της εργασίας.⁴ Υπάρχουν επίσης περιθώρια ώστε να μετριαστεί η επιβάρυνση λόγω υψηλού κόστους ηλεκτρισμού και στις επιχειρήσεις· για παράδειγμα, είναι πιθανό να υπάρχουν νομικά περιθώρια για διεκδίκηση κρατικών ενισχύσεων προς κλάδους που επιβαρύνονται δυσανάλογα⁵.

Πίνακας 2: Μεταβολή της λιανικής τιμής ηλεκτρισμού σε σχέση με το προηγούμενο έτος

	Τομείς κατανάλωσης			
	Οικιακός	Βιομηχανία	Γεωργία	Εμπορικός
1995	7,3%	6,8%	6,4%	5,6%
1996	0,7%	1,7%	5,7%	1,9%
1997	4,4%	-0,7%	15,4%	2,1%
1998	-10,0%	-12,6%	-12,6%	-10,5%
1999	1,0%	7,0%	9,9%	5,7%
2000	39,9%	34,8%	39,1%	31,2%
2001	-1,6%	-5,4%	-4,4%	-5,7%
2002	-3,4%	-2,4%	-0,6%	-1,6%
2003	6,3%	8,0%	2,5%	4,6%
2004	-1,7%	-7,2%	-4,0%	-5,9%
2005	10,7%	15,8%	15,8%	12,9%
2006	16,2%	12,5%	14,2%	10,1%
2007	2,1%	3,2%	2,1%	2,5%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

² Η Επιτροπή Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ζήτησε πρόσφατα (07/10/2008) το 50% των εσόδων να πηγαίνει σε διεθνές ταμείο για τη στήριξη αναπτυσσόμενων χωρών. Με δεδομένη όμως την «αρχή της επικουρικότητας» στην Ε.Ε. και την αρνητική τοποθέτηση των εθνικών κυβερνήσεων, είναι απίθανο να υιοθετηθεί μια τέτοια πρόβλεψη, τουλάχιστον σε τόσο μεγάλο ποσοστό.

³ Με βάση τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών της Στατιστικής Υπηρεσίας για το έτος 2003 και προσαρμογή στα δεδομένα του 2007. Ευχαριστώ τον Αλέξανδρο Πολυκάρπου για τη βοήθεια στο σημείο αυτό.

⁴ European Commission, "Package of Implementation measures for the EU's objectives on climate change and renewable energy for 2020 - Annex to the Impact Assessment". SEC(2008) 85, Brussels, 27/02/2008.

http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/climat_action/climate_package_ia_annex.pdf

⁵ Βλ. λ.χ. Neuhoff K. and Matthes F., "The role of auctions for emissions trading", Climate Strategies, Cambridge, October 2008. <http://www.climatestrategies.org/our-research/category/17/77.html>

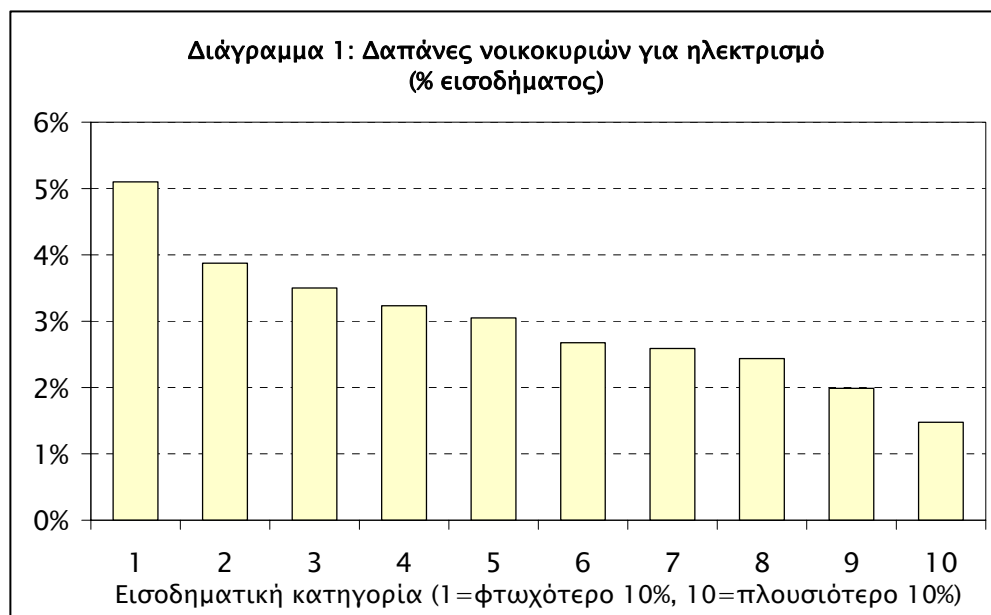
Συμπέρασμα

Όπως και σε άλλες περιπτώσεις περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων, η τιμή του ηλεκτρισμού θα πρέπει να αντανακλά τόσο το κόστος παραγωγής, όσο και το επιπρόσθετο κόστος που προκαλούν οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Το ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών, από τη στιγμή που όλες οι ενεργοβόρες βιομηχανίες θα υποχρεούνται να αγοράζουν τα δικαιώματα των εκπομπών τους, αποτελεί μια απλή, διαφανή και (στο μέτρο του δυνατού) οικονομικά αποτελεσματική λύση για την

επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να δοθούν κίνητρα τόσο για εξοικονόμηση ενέργειας όσο και για υιοθέτηση τεχνολογιών με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ενώ τα δημόσια έσοδα που θα προκύψουν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να χρηματοδοτηθούν καινοτόμες τεχνολογίες, να ενταθεί η διεθνής συνεργασία για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και να αμβλυθούν προβλήματα στην κατανομή του εισοδήματος και στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Η προσπάθεια της Κύπρου για παρέκκλιση από την επικείμενη ευρωπαϊκή νομοθεσία, με σκοπό να μην αγοράζει η ΑΗΚ ήδη από το 2013 όλα τα δικαιώματα εκπομπών της, ισοδυναμεί με επιδότηση της τιμής του ηλεκτρισμού από το κράτος. Έτσι, όμως, το πραγματικό κόστος παραγωγής δεν θα αντανακλάται στην τιμή. Αυτό θα έχει ως συνέπεια αφενός να μην συνειδητοποιούν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις την ανάγκη ορθολογικότερης χρήσης της ενέργειας και αφετέρου να αποθαρρύνονται οι επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με πιθανότατες αρνητικές επιπτώσεις μακροχρόνια. Επιπλέον, θα χαθούν δημόσια έσοδα που μπορούν να αξιοποιηθούν είτε για πολιτικές που αποβλέπουν στην πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας είτε για άλλους σκοπούς τόνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Ασφαλώς, η ΑΗΚ δεν φέρει αποκλειστική ευθύνη για τη σημερινή κατάσταση: για παράδειγμα, δεν ευθύνεται για τις αυξημένες ανάγκες της Κύπρου σε ηλεκτρισμό, εξαιτίας της μεγάλης καθυστέρησης στην υιοθέτηση αναγκαίων μέτρων – όπως λ.χ. υποχρεωτικών κανονισμών θερμομόνωσης στα σπίτια. Ωστόσο, η παράταση της παρούσας κατάστασης για μερικά ακόμα χρόνια δεν αποτελεί ορθολογική λύση· απλώς καθυστερεί τη ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος, κάτι που μάλλον θα οδηγήσει σε μεγαλύτερο πρόβλημα στο μέλλον.

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Πρόεδρος Συμβουλίου: Μιχάλης Καμμάς, Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Μιχάλης Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών
Ανδρέας Μολέσκης, Γραφείο Προγραμματισμού
Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργ. Εργασίας & Κοιν. Ασφ.
Πάνος Πασαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών
Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου
Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών
Κώστας Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οι απόψεις που εκφράζονται στα 'Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής' είναι των συγγραφέων μόνο.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή και η μετάδοση όλου ή μέρους του Σχολίου, με αναφορά στο παρόν άρθρο και τους συγγραφείς του.